

8.Sınıf TC İnkılap Tarihi Konu Özetleri

3.Ünite : Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm

5.Bölüm : Mustafa Kemal Cephede

a. Sakarya Meydan Savaşı (23 Ağustos - 13 Eylül 1921)

Yunanlar, Türk ordusunun hazırlığına fırsat vermeden son bir hareketle Ankara'yı ve Meclisi ele geçirmek istiyorlardı. Bu isteği gerçekleştirmek amacıyla Sakarya Irmağı'nı geçerek saldırıya başladılar (23 Ağustos 1921).

Türk ordusu henüz eksiklerini giderememişti. Buna rağmen, Türk ordusu ile üstün durumdaki Yunan kuvvetleri arasında Sakarya Irmağı'nın doğusunda yoğun çarpışmalar başladı. Cephedeki savaş geniş bir alana yayıldı. Bu durumu gören Mustafa Kemal, Türk ordularına **"Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır."** diyerek yeni bir savaş taktiği uygulattı (Harita 3.13). Verilen emir, Türk ordusunu coşturdu ve Sakarya Meydan Savaşı'nın sonucunu belirledi.

Mustafa Kemal'in komuta ettiği Türk ordusu Yunan birliklerini geri püskürtmeyi başardı. Yunanlar Sakarya Irmağı'nın batısına sürüldü (13 Eylül 1921). Böylece yirmi iki gün, yirmi iki gece devam eden Sakarya Meydan Savaşı, Türk ordusunun şanlı zaferi ile sonuçlandı.

Unutmayınız

Sakarya Meydan Savaşı sırasında atından düşen ve kaburga kemiklerini kıran Mustafa Kemal'e Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Sakarya Savaşı'ndan sonra "gazi" unvanı ve "mareşal" rütbesi verilmiştir.

Sakarya Zaferi'nin kazanılmasında elbette birçok kişinin emeği vardır. Fakat cepheye gece gündüz demeden silah ve yiyecek taşıyan Türk kadınının göstermiş olduğu özveri hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Kazanılan zafer, Türk milleti ve TBMM Hükûmeti tarafından sevinçle karşılandı. Tüm yurtta şenlikler düzenlenerek kutlanan zafer, Başkumandan Mustafa Kemal'e ve Türk ordusuna olan güveni bir kat daha artırdı. Sakarya Meydan Savaşı sonunda düşmanın saldırı gücü artık iyice azaldı. Bu sebeple Yunanlar sadece buldukları bölgeleri savunmaya hazırlandılar.

Sakarya Zaferi, tarihte Türk ordusunun İkinci Viyana Kuşatması ile başlayan geri çekilişine son vermişti. Viyana ile başlayan savunmanın yerini artık taarruz alacaktır. Bu zafer, Türk milletinin varoluş mücadelesidir. Çünkü Sakarya Meydan Savaşı'nın kaybedilmesi yeni kurulacak Türk devletinin yok olması anlamına gelmekteydi.

Bunları Biliyor musunuz?

İstiklal Yolu Neresidir?

İstiklâl Yolu, İnebolu sahilinden başlayıp Kastamonu ve Çankırı üzerinden Ankara'ya uzanan bir yoldur. Kurtuluş Savaşı boyunca İnebolu'ya deniz yoluyla gelen cephehanelerin kağnılarla cepheye ulaştırılmasında 340 km'lik bu yol kullanılmıştır. Atatürk'ün bu yol için "Gözüm cephede, kulağım İnebolu'da" dediğini biliyor musunuz?

Sakarya Meydan Savaşı'nın getirdiği askerî başarı üzerine siyasal alanda Kars ve Ankara antlaşmaları imzalandı.

Kars Antlaşması (13 Ekim 1921): TBMM ile Kafkas cumhuriyetleri (Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan) arasında imzalandı. Bu antlaşmaya göre;

- Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan, Türkiye'nin tanımadığı bir anlaşmayı tanımayacak, Nahcivan bölgesine özerklik verilecekti.
- Taraflar arasında ticaret, gümrük, sağlık ve güvenlik konularında ortak tedbir alınacak, demir yolu ve telgraf hatları yapılacaktı.

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921): TBMM ile Fransa arasında imzalandı. Bu antlaşmaya göre;

- Türkiye-Suriye sınırı, İskenderun Körfezi'nin güneyindeki Payas'tan başlayacak, Fırat Nehri'ne ulaşacaktır.
- İki ay içinde Türk kuvvetleri oluşturulan hattın kuzeyine, Fransız kuvvetleri de güneyine çekilecektir.
- Suriye'ye bırakılan Hatay için özel bir yönetim sistemi oluşturulacak, burada resmî dil Türkçe olacak, Türk milletinin kültürünü geliştirmesi için her türlü önlem alınacaktır.

b. Büyük Taarruz ve Başkumandan Meydan Muharebesi (26-30 Ağustos1922)

Sakarya Meydan Savaşı'nda bozguna uğrayarak ağır bir yenilgi alan Yunanlar, Eskişehir - Afyon bölgesinde önemli bir savunma çizgisi oluşturdular. Türk ordusuna karşı direnerek bu bölgeleri ellerinde tutmak istiyorlardı. Bu sebeple Yunan ordusu, her türlü gereksinimini tamamladı ve savunma hattını yeniden düzenleyerek sağlamlaştırdı.

Mustafa Kemal yaptığı denetlemelerde Türk ordusunun henüz büyük bir saldırıya hazır olmadığını gördü. Çünkü o, yapılacak bir saldırıyla düşmanın tüm yurttan tamamen atılmasını amaçlıyordu. Bu nedenle Türk ordusunun tüm eksiklerinin giderilmesi gerekiyordu. Bu sebeple Mustafa Kemal, ordunun hazırlıkları ile yakından ilgilendi.

Türk ordusunun bir yıla yakın sürdürdüğü hazırlık aşamasından sonra, doğu ve güney bölgelerindeki birlikler Batı Cephesi'ne kaydırıldı. Bu arada Sovyetler Birliği'nden, İtalya ve Fransa'dan savaş malzemesi satın alınarak orduya dağıtıldı. Yine, Türk ordusu için işgal altındaki İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephane kaçırıldı. Tüm yurttan seferberlik ilan edildi. Ayrıca cephe gerisinde de yoğun bir çaba harcandı. Evlerde, atölyelerde kadınlar ve erkekler tarafından silah ve cephane üretildi. Ordunun yiyecek ve giyecek ihtiyacı karşılanmaya çalışıldı.

Ordunun hazırlığı sürerken Mustafa Kemal'e üç aylık bir dönem için verilen başkumandanlık yetkisinin süresi doldu. Meclis, aldığı kararla Mustafa Kemal'in başkumandanlık yetkisini süresiz olarak uzattı.

Mustafa Kemal, ordu komutanlarıyla birlikte gerekli harekât ve saldırı planlarını en ince ayrıntısına kadar hazırladı. Yapılan plana göre; Afyon'un güney bölgesindeki düşmanın bir kanadına saldırı yapılacak, daha sonra düşman çevrilerek tümüyle yok edilmeye çalışılacaktı.

Yapılan hazırlıklar ve çalışmalar büyük bir gizlilik içinde yürütülüyordu. Mustafa Kemal, cephe komutanlarına 6 Ağustos 1922'de gönderdiği bir emirle saldırı hazırlıklarının tamamlanmasını bildirdi.

26 Ağustos 1922 günü, sabahın erken saatlerinde Türk ordusu, Yunan savunma bölgelerine doğru saldırıya geçti. Böylece Türk tarihinde önemli bir yeri olan **Büyük Taarruz** başlamış oluyordu (Görsel 3.17). 27 Ağustos'tan itibaren Türk askeri üstünlüğü ele geçirdi ve Yunanlar savunma bölgelerinden geri çekilmeye başladı. Geri kaçan Yunan kuvvetleri, Dumlupınar bölgesinde çember içine alındı. Burada büyük bir meydan savaşı yapıldı. 30 Ağustos 1922 günü yapılan muharebeyi Mustafa Kemal Paşa, başkumandan olarak yönetti. Onun için bu muharebeye **Başkumandan Meydan Muharebesi** dendi.

Dumlupınar bölgesinde yapılan savaşlar sonucunda, düşmanın savunma mevzileri kısa sürede aşıldı. Saldırı karşısında Yunanlar İzmir'e doğru hızla kaçmaya başladılar. Mustafa Kemal, Türk askerine bu başarısından sonra **"Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir! İleri!"** diyerek düşmanın tüm yurttan atılması emrini verdi.

Yunan ordusu, geri çekilirken geçtiği köy ve kasabalara büyük zararlar verdi. Ayrıca İzmir'i de ateşe veren Yunanlar panik içinde gemilere binerek kaçarcasına ülkelerine döndüler.

Türk ordusu 9 Eylül 1922 günü sevgi gösterileri arasında İzmir'e girdi ve İzmir düşman işgalinden kurtuldu. Eskişehir'den sonra iki kola ayrılan Yunanların bir bölümü Bursa üzerinden Bandırma'ya, oradan Marmara Denizi'ne ulaşarak kaçmak istedi. Kaçan düşmanı izleyen Türk ordusu, 11 Eylül günü Bursa'yı düşman elinden alırken Batı Anadolu, 18 Eylül 1922 günü tamamen düşmandan temizlendi.

Kazanılan büyük zaferle Türk yurdunun işgal edilemeyeceği ve parçalanamayacağı bir kez daha anlaşıldı. Anadolu'nun sonsuza kadar Türk yurdu olarak kalacağı da ispatlanmış oldu. Ayrıca bu zafer, Mudanya Ateşkes Antlaşması ve Lozan Barış Antlaşması'na ortam hazırladı.

Mudanya Ateşkes Antlaşması

- Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki savaş sona erecek.
- Trakya, Meriç Irmağı sınır olmak üzere Türkiye'ye bırakılacak.
- Yunanlar, 15 gün içinde Trakya'yı boşaltacak.
- Yunanlardan boşalan yerleri İtilaf Devletleri'nin askerleri devralacak, fakat onlar da en geç bir ay içerisinde Trakya'yı Türkiye'ye teslim edecek.
- Türkler, barış anlaşması imzalanıncaya kadar güvenlik ve düzeni sağlamak için Doğu Trakya'da sekiz bin jandarma bulunduracak.
- İstanbul ve boğazlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin yönetimine bırakılacak.
- İtilaf Devletleri'nin kuvvetleri barış antlaşması imzalanıncaya kadar İstanbul'da kalacak.

Antlaşma Ne Zaman İmzalandı?

11 Ekim 1922

Antlaşma Nerede İmzalandı?

Bursa'nın Mudanya ilçesinde imzalandı

Kimler (Devletler) Katıldı?

Türkiye Büyük Millet Meclisi, (İsmet Paşa)
İngiltere (Ayrıca Yunanistan'ı da temsil etti)
Fransa
İtalya

Antlaşma Nasıl Sonuçlandı?

Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması ile Kurtuluş Savaşı sona erdi. En önemlisi de Türk Devleti, ateşkes antlaşmasını istediği koşullarla imzalatarak diplomatik alanda büyük bir başarı kazandı.

Mudanya Ateşkes Antlaşması'nı imzalayan İtilaf Devletleri'nin tümü, yeni Türk devletini resmen tanımış oldu. Ayrıca İstanbul, boğazlar ve Doğu Trakya bir savaşa girilmeden işgal güçlerinden kurtarıldı. Mudanya Ateşkes Antlaşması, ileride yapılacak barış anlaşmasına da zemin hazırladı.

İtilaf Devletleri Antlaşmayı Neden İmzaladı?

Doğu Trakya'yı ve boğazları almak için harekete geçen Türk ordusunun karşısında İtalya ve Fransa'dan istediği desteği bulamayan İngiltere'nin yalnız kalması anlaşmayı imzalamalarına neden oldu.

Bunları Biliyor musunuz?

Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra İngiltere'de hükûmet değişikliği yaşandı. Başbakanlıktan çekilmek zorunda kalan D. Lloyd George (Loyd Corc) bunun nedenini şu sözleri ile açıklamıştır: "Yüzyıllar pek seyrek olarak dâhi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki o büyük dâhi çağımızda Türk ulusuna nasip oldu ve bizim karşımıza çıktı. Mustafa Kemal'in dehasına karşı elden ne gelirdi!"

www.tarim.gen.tr